

Aksaray

Ihlara Vadisi

AKSARAY

Periler Diyarı Kapadokya'nın parçası olan Aksaray, düş dünyanızı zorlayacak keyifli turistik bir seyahat vaat ediyor sizlere...

Ihlara Vadisi, İnanç Turizmi Yapıları, Yeraltı Şehirleri, İpek Yolu, Tuz Gölü, Hasandağı, Antik Kentler, Termal Merkezler, seyahatinizi oluşturan zenginliklerden sadece bazıları...

- *Pers dilinde Kapadokya'nın “Güzel Atlar Ülkesi” anlamına geldiğini,*
- *Aksaray'ın Hıristiyanlığın ilk yıllarında önemli bir din merkezi olduğunu,*
- *Tuz Gölü'nün Türkiye'nin ikinci büyük gölü olduğunu ve popüler bir fotosafari alanı olduğunu,*
- *En eski beyin ameliyatının Aşkılı'da bir kadın kafatasında rastlandığını,*

Biliyor muydunuz?

Şehrin genel görünümü

Aksaray, Kapadokya Bölgesi'nin göz alıcı kentlerinden bir tanesidir. Pers dilinde "Güzel Atlar Ülkesi" anlamına gelen Kapadokya, bölge olarak Aksaray, Nevşehir, Niğde, Kayseri ve Kırşehir illerinin kapladığı alanın birleşimi olarak tanımlanır.

Aksaray Kapadokyası'nda volkanik tüflü bir arazi içinde yer alan Aşıklı'da ilk yerleşimler M.Ö. 8000'lerde başlamıştır. Aşıklıhöyük, Anadolu ve Yakındoğu'da Akeramik Neolitik Dönem'e ait en eski ilk köy yerleşimidir.

Zengin tarihi içerisinde Aksaray çeşitli medeniyetlere beşiklik yapmıştır. M.Ö. 3000-2000 yılların-

Hükümet Meydanı

da Anadolu'da Hatti kavmi yaşamış, bu dönemde Asurlu tacirler bölgede ticaret yapmışlardır. Koloni dönemlerinin sonlarına doğru M.Ö. 1700 yıllarında Kafkaslardan gelen, küçük şehir devletleri kuran ve Anadolu'da askeri bir devlet haline gelen eski Hitit Devleti'dir.

M.S. 1. yüzyılda Aziz Paul ve müritleri tarafından Anadolu'da yayılmaya başlayan Hıristiyanlık, çok tanrılı Roma taraftarlarının büyük tepkisine neden olduğundan, ilk Hıristiyanlar korunma açısından daha elverişli mekanlara yerleşmeye başlamışlardır.

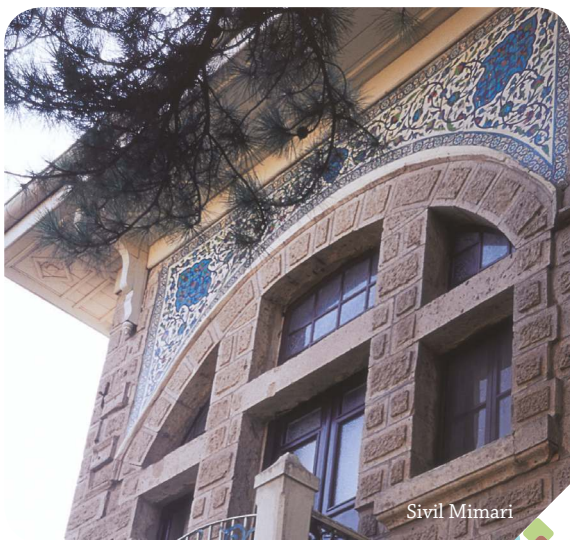
Ayrıca, inzivaya çekilmek isteyen birçok din adamı da bu bölgeyi tercih etmiştir.

1142 yılında Selçuklu egemenliğine giren Aksaray'a II. Kılıçarslan zamanında pek çok saray, medrese, zaviye ve kervansaray yaptırılmıştır. II. Kılıçarslan bir saray yaptırarak Arkhelais adını Aksaray'a çevirmiş ve burası ikinci başkent gibi işlev görmüştür. Şehre kötü insanlar alınmamış, bu yüzden de, iyi insanların yaşadığı yer anlamına gelen "Şehr-i Süleha" ismi verilmiştir. 1470 yılında İshak Paşa tarafından ele geçirilen Aksaray, Osmanlı hâkimiyetine girmiş; İstanbul'un fethinden sonra boşalan şehrin iskanı için,

Aksaray halkının büyük bir bölümü İstanbul'a nakledilmiştir. İstanbul'da bir semte de Aksaray adı bu nedenle verilmiştir.

Aksaray 1920 yılında vilayet olmuş, 1933 yılında vilayeti lağvedilerek Niğde'ye ilçe olarak bağlanmıştır. 15 Haziran 1989 yılında yeniden vilayet olmuştur. Tarih boyunca pek çok medeniyeti ve çeşitli dinleri bünyesinde barındıran bölgede İslam ve Hıristiyanlık dönemlerine ait pek çok dini eser yer almaktadır.

AKSARAY'IN

SİMGELEŞEN ZENGİNLİKLERİ

Ihlara Vadisi

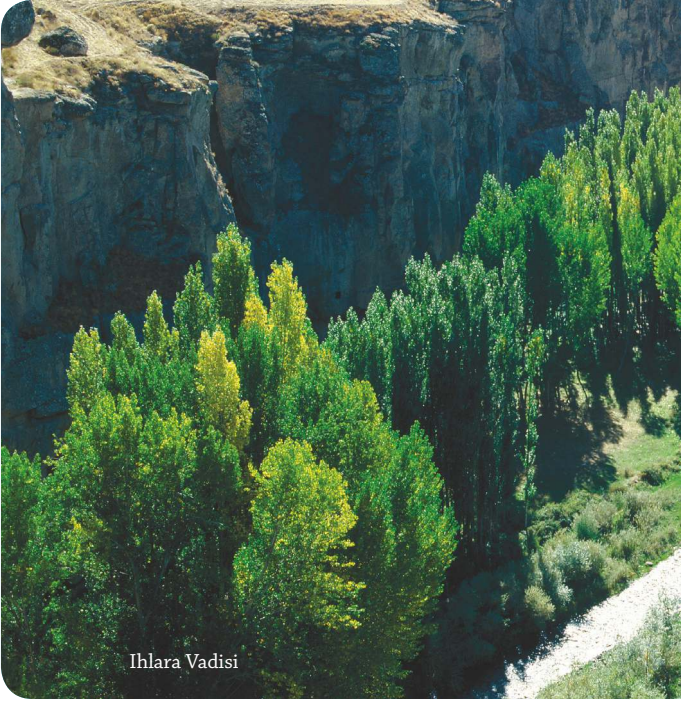
İnsan, tarih ve sanat olgusunu harika doğanın estetiği ile bir araya getiren benzersiz vadinin sakladığı doğal, jeolojik ve tarihsel inanç kalıntıları; barınaklar, mezarlar, kiliseler, yer altı şehirleri, tüneller, endemik floralar ve vadede yaşayan hayvan türleri...

Ihlara Vadisi'nin oluşumu, tektonik hareketler sonucunda volkanik bir dağ olan Hasan Dağı'nın püskürmesi ve çevre yüzeyini geniş bir volkanik tabaka kaplamasıyla başlamıştır. Aynı hareketler sırasında

kalkerin basınç ve sıcaklık etkisiyle yarattığı kırık hattan fışkıran doğal sıcak suyu, Yaprakhisar ve İhlara arasında bulunan Ziga Kaplıcaları'nda görebilirsiniz. Volkanik püskürme sonucu oluşan tüf taşları, rüzgar, erozyon ve diğer doğa etkenleri ile aşınmış, Selime kasabasında ve Yaprakhisar köyünde karşınıza çıkan değişik görünüm ve renklerde Peri Bacalarını yaratmıştır. Tektonik hareketler, bazı yerlerde yumuşak tüfün, bazı yerlerde gri, yeşil ve kahverengi tonlarının hakim olduğu ve iri tanelerle ufalanan kayaların kapladığı alanları çöküntüye uğratmıştır.

Ihlara Vadisi

Ihlara Vadisi boyunca ilerleyen Melendiz Çayı ve çökmenin sonucu oluşan Kanyon, vadinin tabanını oyarak daha büyük bir derinlik kazanmıştır. Yer yer 100-200 metre derinliğe varan ve vadiyi ikiye bölerek akan Melendiz çayı, Aksaray yakınlarında Ulurmak adını alarak Tuz Gölü'ne ulaşmaktadır.

Aksaray, Hıristiyanlığın ilk yıllarında önemli bir din merkezi olmuştur. Kayseri'li Basilus ve Nazianos'lu Gregorius gibi mezhep kurucuları 4. yy.da burada yetişmiş; Mısır ve Suriye sisteminden ayrı bir manastır hayatının kurallarını tespit etmişlerdir. Böylece Yunan ve Slav sistemi doğmuştur. Mısır ve Suriyeli rahiplerin dünya ile olan ilişkilerini kesmelerine rağmen Basi-

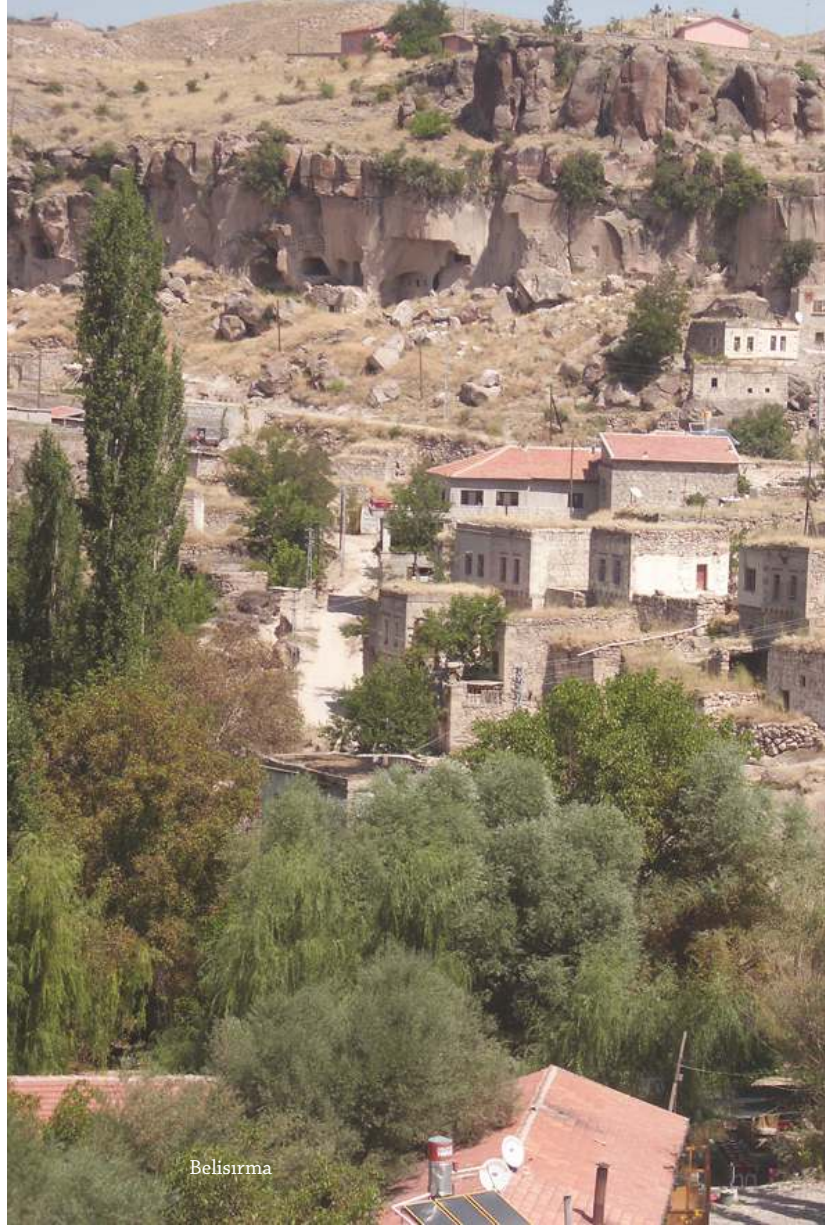
Belisırma

lus ve Gregorius'un rahipleri dünya ile olan ilişkilerini kesmemişler; bu yeni anlayışın yeri ise Belisırma olmuştur.

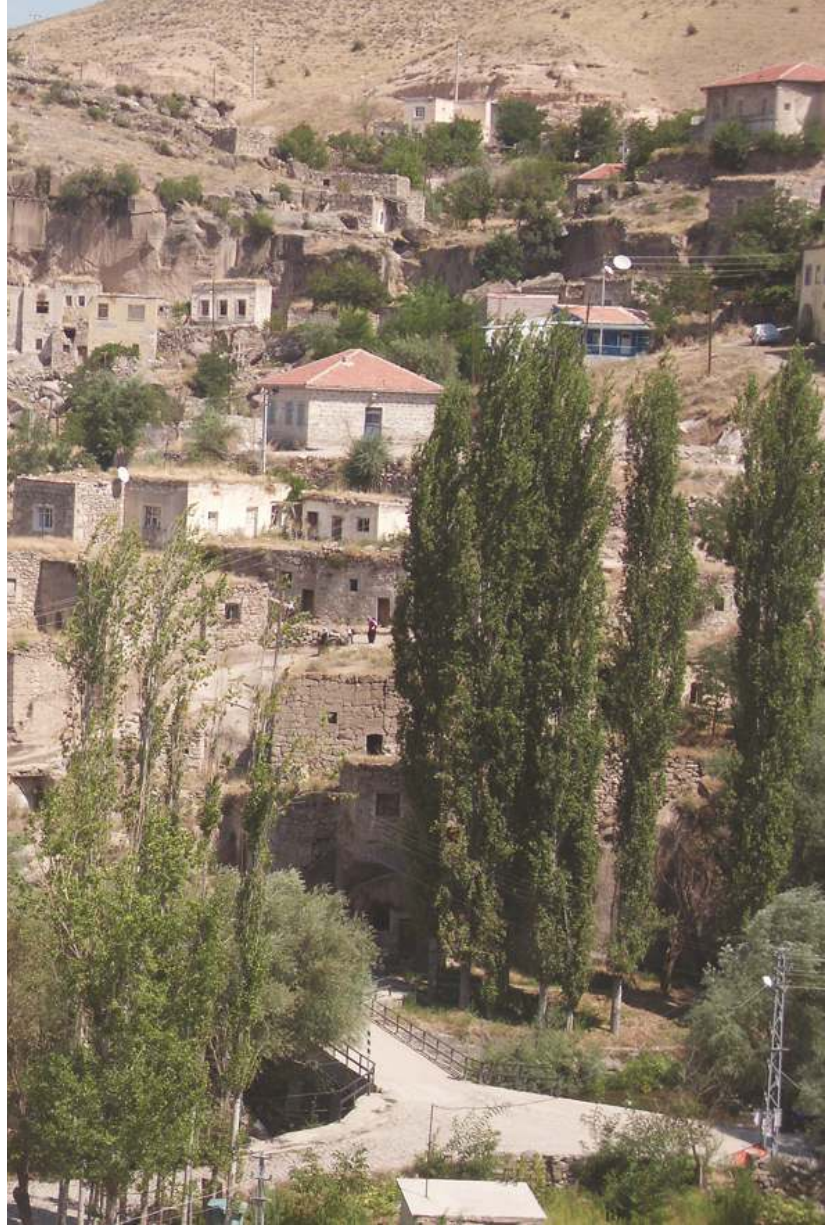
Gregorius, teslis inancına yeni bir izah getirerek Hz. İsa'nın tanrılığı tartışmasında İznik Toplantısı görüşlerine kuvvet kazandıran fikirler ileri sürmüş, böylece Hıristiyanlık tarihinde öncü bir aziz olmuştur. Gregorius'un yetiştiği kayalık bölge (Belisırma, İhlara, Gelveri) Manastır ruhuna uygun, kayalara oyulan kiliseler topluluğu haline gelmiştir. Arap akınlarına Hasan dağı'ndaki müdafaa kaleleri karşı koyunca, bu kiliseler faal ibadet merkezi durumlarını devam ettirmişlerdir.

Belisirma

Yılanlı Kilise

Ihlara Vadisi'ndeki kayalara oyulmuş freskli kiliseler korunarak, yeryüzünde eşine rastlanmayan bir tarih hazinesi olarak günümüze ulaşmıştır. Hıristiyanlığın ilk yıllarından itibaren kayaların rahatlıkla kazılmasıyla meydana getirilen bu freskli kiliseler ve iskân yerleri 14 km. boyunca Ihlara'dan Selime'ye kadar devam eden Ihlara Vadisi içerisinde yer alırlar.

Ihlara Vadisi'ndeki kiliselerin ilk örneklerinin tarihi M.S. 4. yy.a kadar gitmektedir. Kiliselerin resim tekniği iki kısıma ayrılabilir. Ihlara civarındaki kiliseler "Kapadokya Tipi" olarak bilinen özellikleri gösterir-

ler. Bunlara örnek Eğritaş, Ağaçalı, Kokar, Pürenliseki ve Yılanlı Kilise'leridir. Belisırma bölümünde bulunanlar ise "Bizans Tipi" resimlerle süslüdür.

İlk Hıristiyanlık Dönemi'ne yakın olan Kapadokya Tipi kiliselerde; İncil sahneleri, Aziz Basilus ve Gregorius'un anlayışlarına göre çizilmiş olup, uzun metinler verilmiştir. Ağaçalı Kilisesi son dönem Roma ve Sasani etkisinde olup, daha fazla doğu havası taşımaktadır. Aziz tasvirleri Kapadokya ve Bizans tipinden çok ayrıdır. Bölgedeki diğer üç kilise ise ayrı bir gruptur. Azizler diğerlerine benzer, fakat Ortaçağ özelliğine kaymıştır. İncil'den az metin verilmiştir. Bunlarda da Suriye etkisi açıktır. Göreme ve diğer kiliselerde rastlanmayan özellikler ve ifadeler vardır. Bütün resimlerde İncil sahnelerinin sembolik bir üslupla gösterildiği dikkati çekmektedir. Elbiseler Suriye ve İran tipinde olup IX. ve X. yüzyılda İslam halifelerine bağlı bölgelerde kullanılan tarzdadır. Hz. İsa'nın yemek masasındaki eşyası, bindiği hayvan vs. Bizans ve Kapadokya tipinden uzak, Mısır Hıristiyan Sanatı ve Romanesk resim özellikleri taşır.

Kiliselerden Direkli Kilise 976-1025, Aziz Georges Kilisesi 1283-1295 yıllarına aittir. Aziz Georges Kilisesi'nde bulunan bir Selçuklu Sultanının elbisesini gösteren resim, Türk hükümdarının himaye ve yardımı ile bu kilisenin yapıldığına belge teşkil etmektedir.

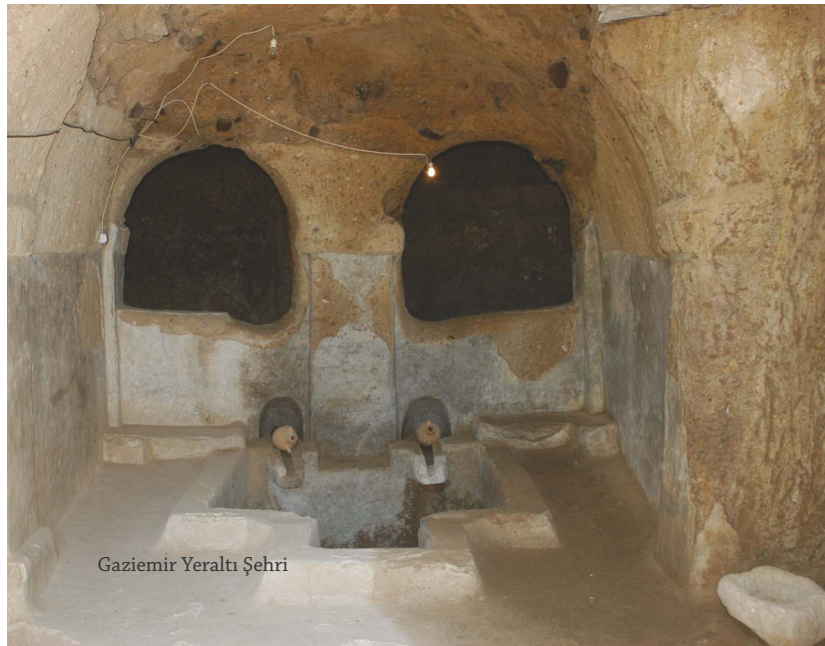
Ağaçalı Klise (Ihlara)

X. yüzyıl ortasında Bizans'ın Toroslar ve Kilikya'yı geri almasıyla İhlara Bölgesi'nde yeni kiliselerin yapıldığını görmekteyiz. Bahattin Samanlığı, Sümbüllü ve Direkli Kilise resimleri bu yüzyılda işlenmiştir. Ala Kilise, Çanlı Kilise (Akhisar'da) ve Karagedik Kilisesi XI. yy. başlarındaki Bizans sanatı örneklerindedir. Eski kiliselere sonradan bazı Bizans tipi resimler ilave edilmiştir. Bu uygulama, XI. yy.da Selçuklu Türklerinin bölgeye gelmesiyle son bulmuş, bölgedeki dini hayat yine devam etmiştir.

Yeraltı Şehirleri

Kapadokya Bölgesi'nin tipik kaya oyma yerleşim yerlerinden olan yeraltı şehirlerine il genelinde çok sık rastlanmaktadır. Bu yer altı şehirlerinden olan **Gaziemir Yeraltı Şehri** 2007'de ziyarete açılmıştır. Buluntularından Bizans döneminde yoğun kullanıldığı görülmektedir. Yeraltı şehirde, iki kilise, bir şarap yapım atölyesi ve bol miktarda şarap küplerine rastlanmaktadır. Ayrıca, erzak depoları, hayvan barınakları, tandır ocakları, hamam ve çeşitli yaşam alanları da görülmektedir. Gülağaç ilçesindeki Saratlı, Güzelyurt ilçesindeki Gözyaşı ve Ortaköy ilçesindeki Ozancık en çok ziyaret edilen yeraltı şehirlerindedir.

Gaziemir Yeraltı Şehri

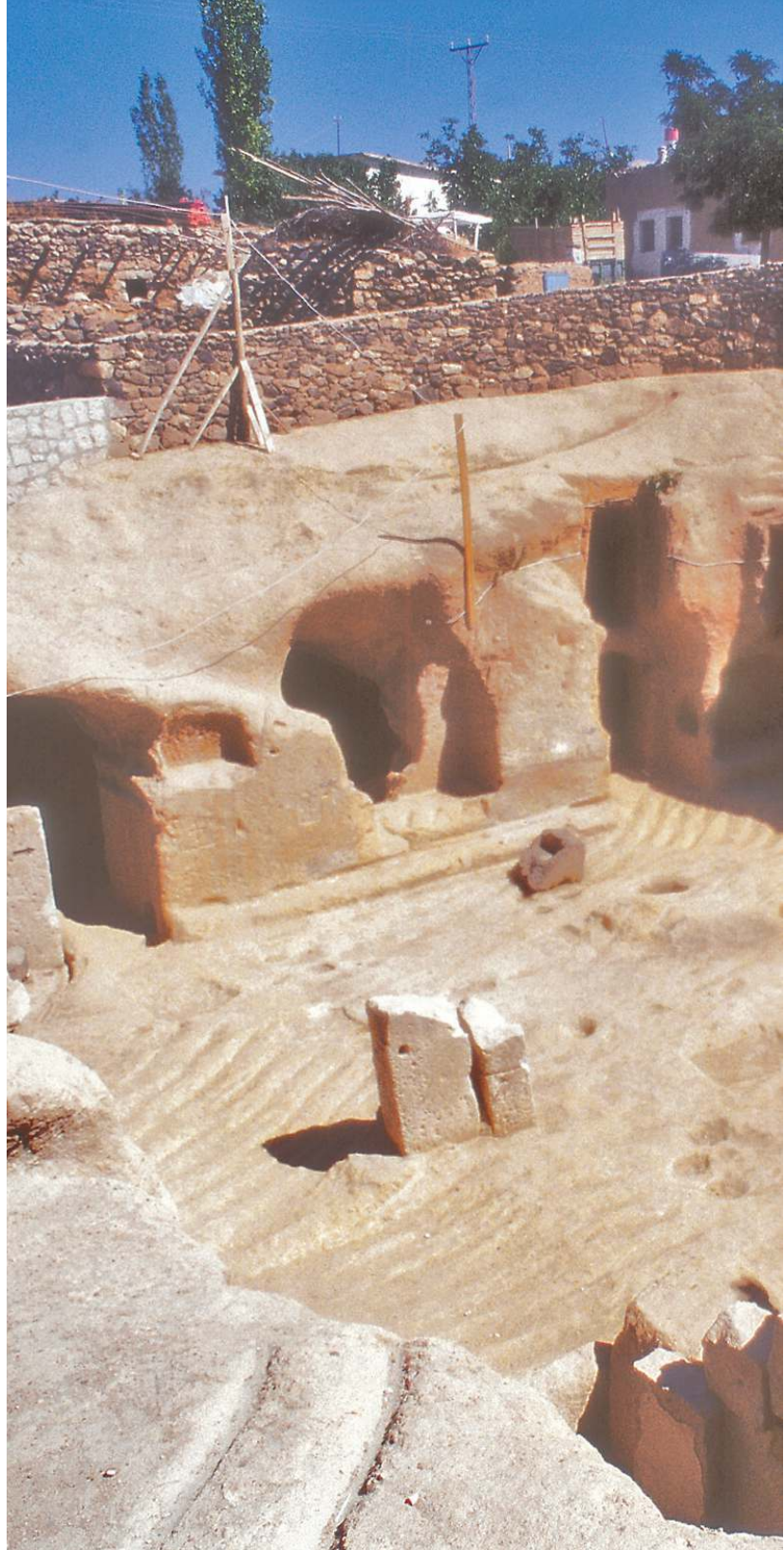
Öresin Han

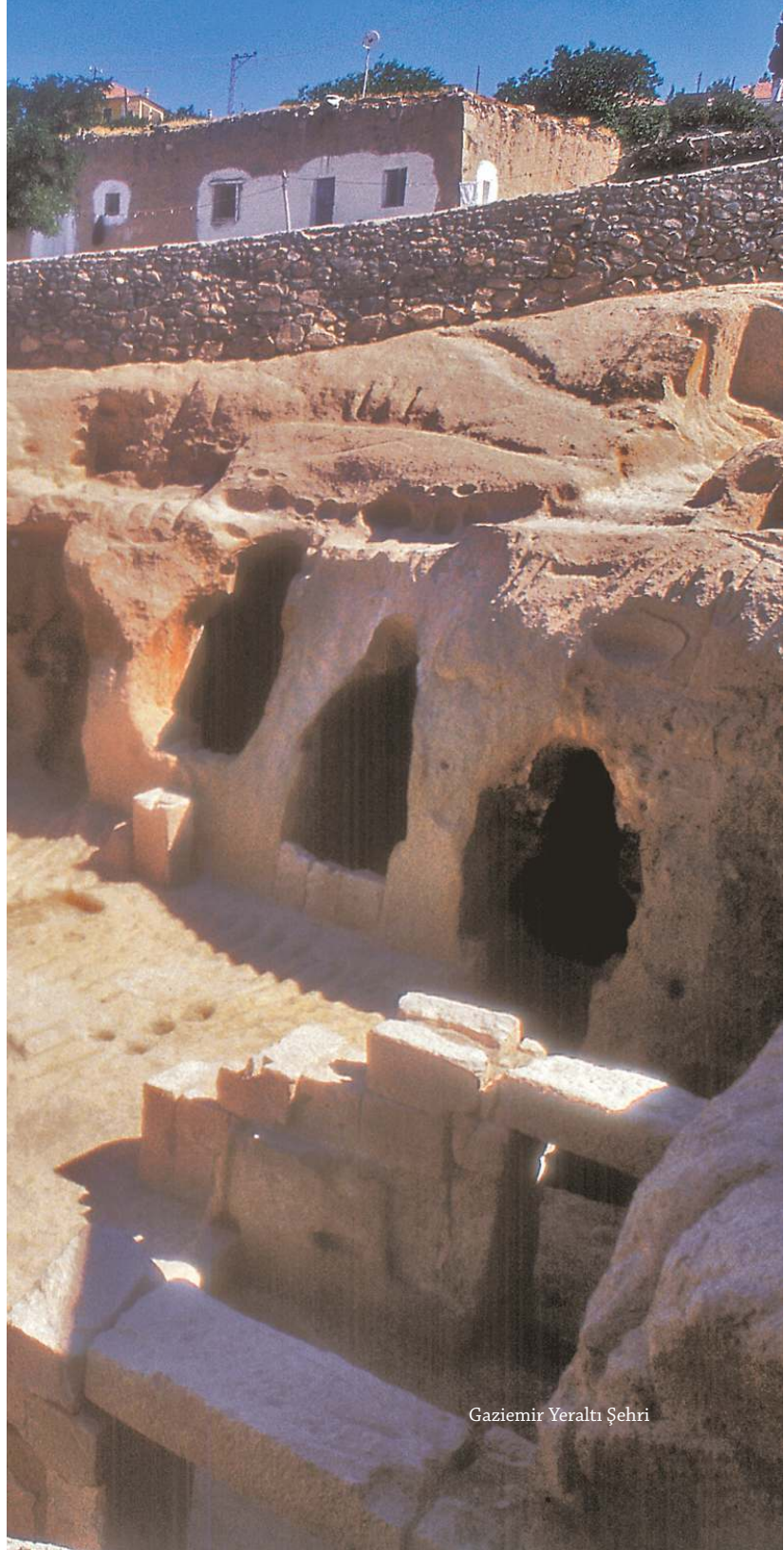
İpek Yolu

Tarihi İpek Yolu Çin'den başlayarak Orta Asya, İran ve Anadolu üzerinden Avrupa'ya ulaşır. Yol üzerinde seyyah ve kervanların yeme içme, barınma ve güvenliklerinin sağlanması amacıyla pek çok konaklama yeri inşa edilmiştir. Hanlar ve kervansaraylar bu yapılara en iyi örnektir. Selçuklular Dönemi'nde, doğu-batı güzergâhında ve her biri birer günlük mesafede olacak şekilde yaklaşık 20 km. aralıklarla inşa edilen bu hanlar ve kervansaraylar, Selçuklu mimarisini en iyi yansıtan yapılardandır.

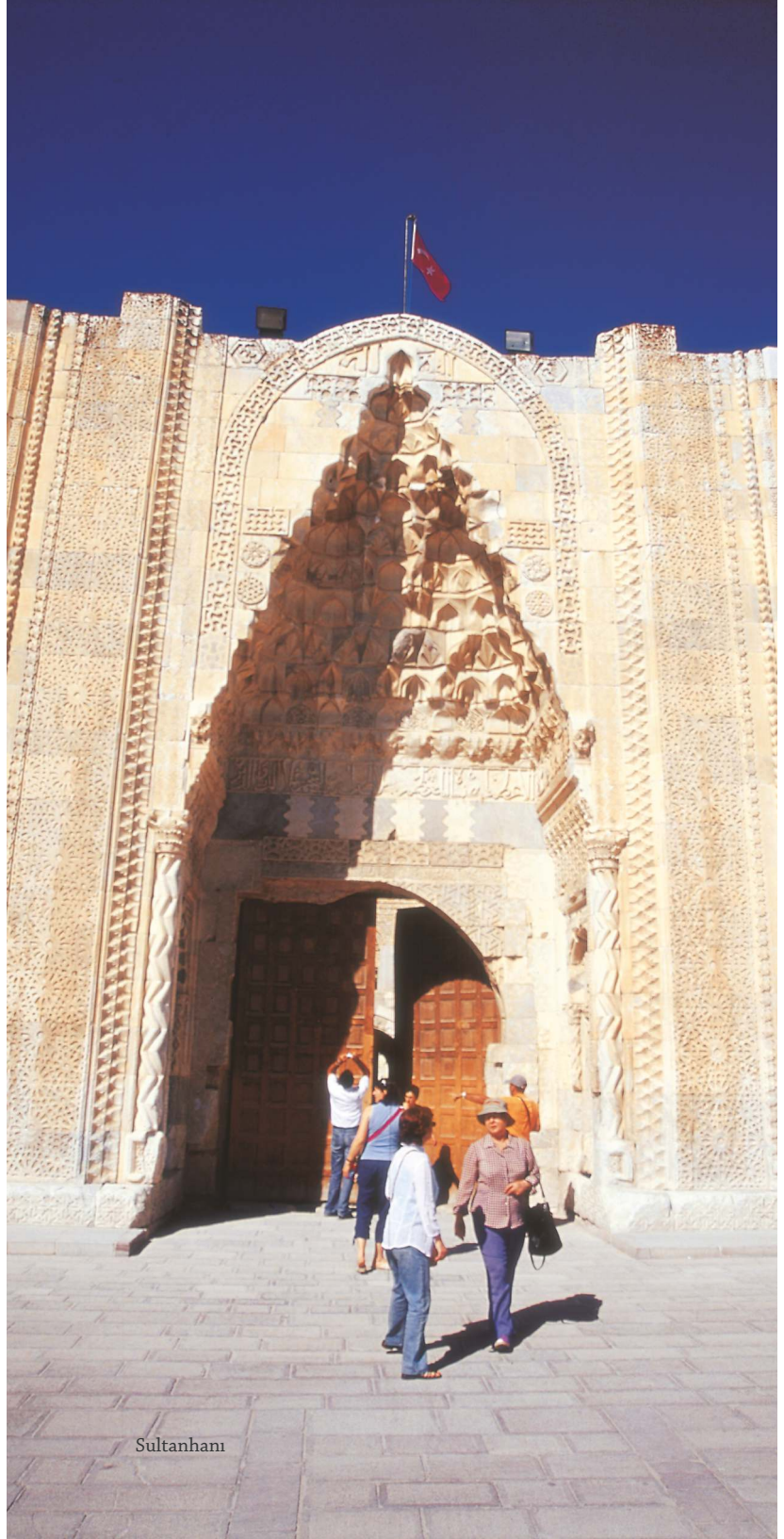
Aksaray'da bu dönemde yapılan şaheserlerden dört tanesi günümüze ulaşmıştır. Bunlar Sultanhanı, Ağzıkarahan, Öresin Han (Tepesidelik Han) ve Alayhan'dır.

Aksaray-Konya yolunun 40. kilometresinde yer alan **Sultanhanı**, 1228-1229 yıllarında Alaaddin Keykubat tarafından yaptırılmıştır. Mimari taş işçiliği ve süsleme sanatları bakımından Selçuklu Devri'nin şaheser bir örneğidir. Ticari ve askeri açıdan önemli olan Konya-Aksaray yolunun emniyetini sağlamak için kurulan hanlar, yazlık, kışlık, mescid ve ahır bölümlerinden oluşur. Klasik Selçuklu hanları tipindedir. Selçuklu Dönemi'nde hanlar, Han Beyi tarafından yönetilirdi. Bey, kervanların güvenliğini sağlamakla görevli olduğundan, her handa bir süvari

Gaziemir Yeraltı Şehri

Sultanhanı

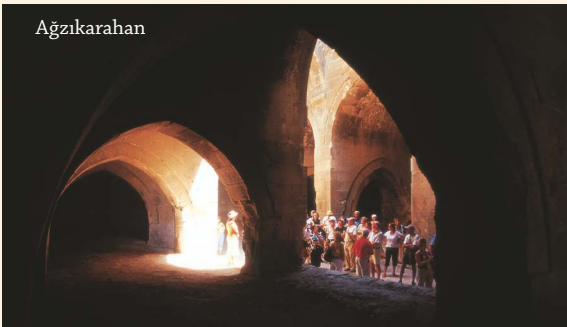
birliği bulunur ve bu birlikler savaş anında sultanın kuvvetlerine katılırlardı.

Ağzıkarahan, Aksaray-Nevşehir karayolunun 15. km.sinde bulunur. Osmanlı kaynaklarında ise Hoca Mesud Hanı olarak bilinmektedir. Yapımı 1231 tarihinde Alaaddin Keykubat Dönemi'nde başlamış, 1239'da Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi'nde tamamlanmıştır.

Hamamı, imareti, yazlık ve kışlık bölümleri ile tam teşekküllüdür. Hanın kapısı, Selçuklu taş süsleme sanatının tüm özelliklerini gösterir.

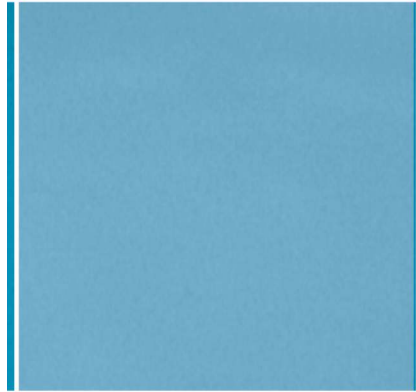
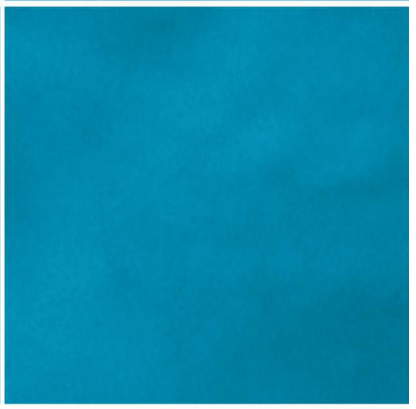
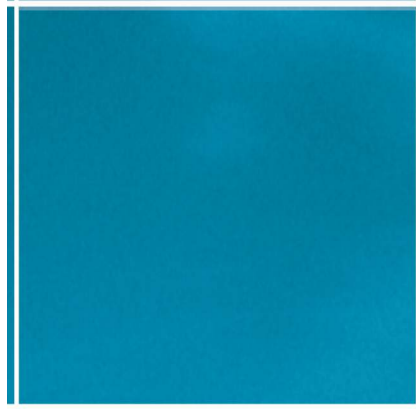
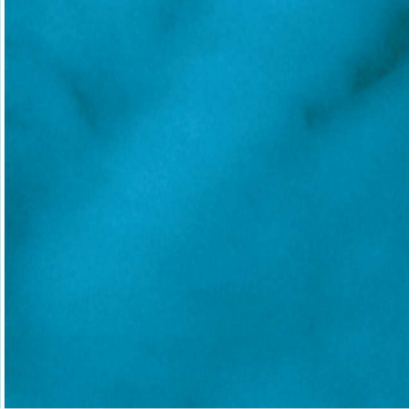
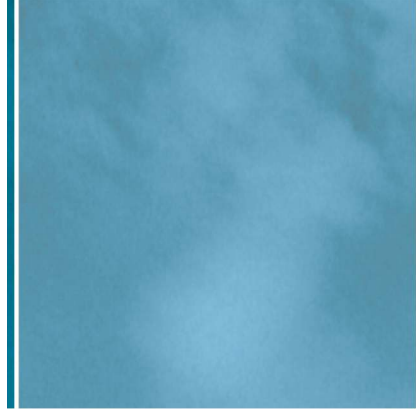
Alayhan Köyü sınırları içerisinde, Aksaray-Nevşehir karayolunun 40. km.sinde bulunan **Alayhan**'ın kitabesi bulunmamakta, ancak II. Kılıçarslan Dönemi'nde yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Klasik Selçuklu kervansaraylarının plan ve mimari özelliklerini bir arada sergilemektedir. Kışlık kapı girişinde hükümdarın amblemi olan bir aslan kabartması yer alır.

Aksaray-Nevşehir karayolunun 22. km.sinde bulunan **Öresin Han** (Tepesidelik Han), ziyarete gelenler üzerinde esrarlı bir mekân etkisi yaratmaktadır. XII. yy. sonlarında yapıldığı düşünölen hanın beş nefli değişik bir planı vardır. Pencereleri mazgal şeklinde olup, altışar kemerli gözleri vardır.

Tuz Gölü

Türkiye'nin ikinci büyük gölü olan Tuz Gölü, Aksaray'ın doğal ve tarihi zenginliğine kattığı görsel estetik ile kenti, önemli bir cazibe merkezi haline getirmektedir. Göl, popüler bir foto safari alanıdır. Göl çevresi bataklıklarla çevrili olup, bataklık dışında kalan arazi çoraklaşmıştır. En derin yeri 1 metre olup, deniz seviyesinden yüksekliği ise 890 metredir. Türkiye'de tuz üretiminde çok önemli bir yere sahiptir.

Hasandağı

3268 m. yüksekliği ile Orta Anadolu'nun en yüksek ikinci dağı olan Hasandağı bir volkan olup, 1750 m.ye kadar meşe ormanı ile kaplıdır. Hasandağı dağcılık, yayla turizmi, orman içi dinlenme alanları, sportif aktiviteler ve kayak sporu ile kültür turizmi açısından önem taşımaktadır. E-90 karayolunun yanında bulunan Hasandağı Şehir merkezine 28 km., Ihlara'ya ise 15 km. mesafede yer alır.

zerinde önemli kültür varlıklarını bulunduran Hasandağı'nda Nora Antik Kenti (Viranşehir) ile pek çok kilise ve Selçuklu eseri bulunmaktadır. Yenipınar'ın 3 km. kuzeydoğusundaki Sarıgl Kilisesi, Viranşehir'in 1 km. güneybatısındaki Yardıbaş Kilisesi ile Süt Kilise; Viranşehir'in 3 km. güneybatısındaki 6. yüzyıla tarihlenen Bozboyun Kilise, dağın tepesinde

bulunan Tepe Kilise, Dedesivri’de yer alan haç planlı Çukurkent Kilise, Yenipınar’daki haç planlı Kale Kili-se ve Nora (Viranşehir)’daki diğer kiliseler ile kayak merkezi yolu üzerindeki Selçuklu eseri Karahan (Es-hab-ı Kehf Hanı) önemli yapılar arasındadır.

Nora (Viranşehir)

Hasandağı

Aksaray Müzesi

Müze koleksiyonunda, Neolitik Çağ'dan (M.Ö. 8500) itibaren başlayarak Kalkolitik, Eski Tunç, Asur Ticaret Kolonileri, Hitit, Urartu, Frig, Helenistik, Roma, Bizans ve Selçuklu dönemlerine ait eserler mevcuttur.

Taş eserler arasında bulunan Geç Hitit Devri'ne ait hiyeroglif yazıt, Roma Dönemi'ne ait kartal ve aslan heykelleri, mezar stelleri, yapı kitabeleri, mimari parçalar, mil taşları, sunaklar, lahitler; Bizans Dönemi mezar stelleri, lahit kapakları ve mimari parçalar; Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı devirlerine ait sandukalar, mezar taşları, yapı kitabeleri ve mimari parçalar göz alıcıdır.

Asur Ticaret Kolonileri, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait erzak ve su depolamakta kullanılan orta ve büyük boy küpler pişmiş toprak eserler arasında ilgi çekici örnekler olarak gösterilebilir.

Müzenin arkeolojik eserler koleksiyonu ise pişmiş topraktan yapılmış çanak ve çömlekler, figürinler, taş ve akik kolyeler, obsidyen ile kemikten kesici ve delici aletler, taş el baltaları, cam gözyaşı şişeleri, bronz iğne ve bilezikler, mumyalar ile mühürler, madeni ve cam süs eşyaları içerir.

Yöreye ait giyim eşyaları (üçetek, bindallı, cepken, yelek), para ve tütün keseleri, takılar, çeşitli ev alet-

leri, silahlar ile halı ve kilimler müzenin etnografik eserler koleksiyonunu oluşturmaktadır.

Müzenin sikke koleksiyonu ise altın, elektron, gümüş, bronz ve bakır gibi madenlerden yapılmış Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait paralardan oluşur.

Ayrıca I. Dünya Savaşı'ndan kalan top, dikkat çekici eserlerin bir diğer örneğidir.

TARİHİ MEKÂNLAR, ÖREN YERLERİ VE ARKEOLOJİK DEĞERLER

Selime Kasabası

Aksaray'a 28 km. mesafede Ihlara Vadisi'nin bitiminde bulunan Selime Kasabası'ndadır. Ihlara, Yaprakhisar, Belisırma ve Güzelyurt'ta olduğu gibi burada da kaya kiliseler vardır. En önemli kilise **Selime Katedrali** olarak bilinmektedir. Katedral kayalara oyulmuş, yüksekçe bir yerdedir. İçinde iki sıra halinde sütun vardır. Bu sütunlar bazilika planlı katedrali üç nefeye ayırmıştır. Yapı içinde tavan ve kemerler arasında İsa'nın göğe çıkışı, müjde, doğum, koimesis, Mısır'a kaçış ve üç münecimin öldürülmesi vb. sahneler yer almaktadır.

Kapadokya'daki dini kuruluşların en büyüğü olan Kale Manastırı VIII. yüzyıl figürlü freskolar ise X. yüzyıl sonu ile XI. yüzyıl başına aittir. Vadinin diğer kısımlarında görülmeyen peri bacalarını Selime kasabasında görmek mümkündür.

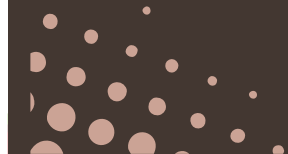
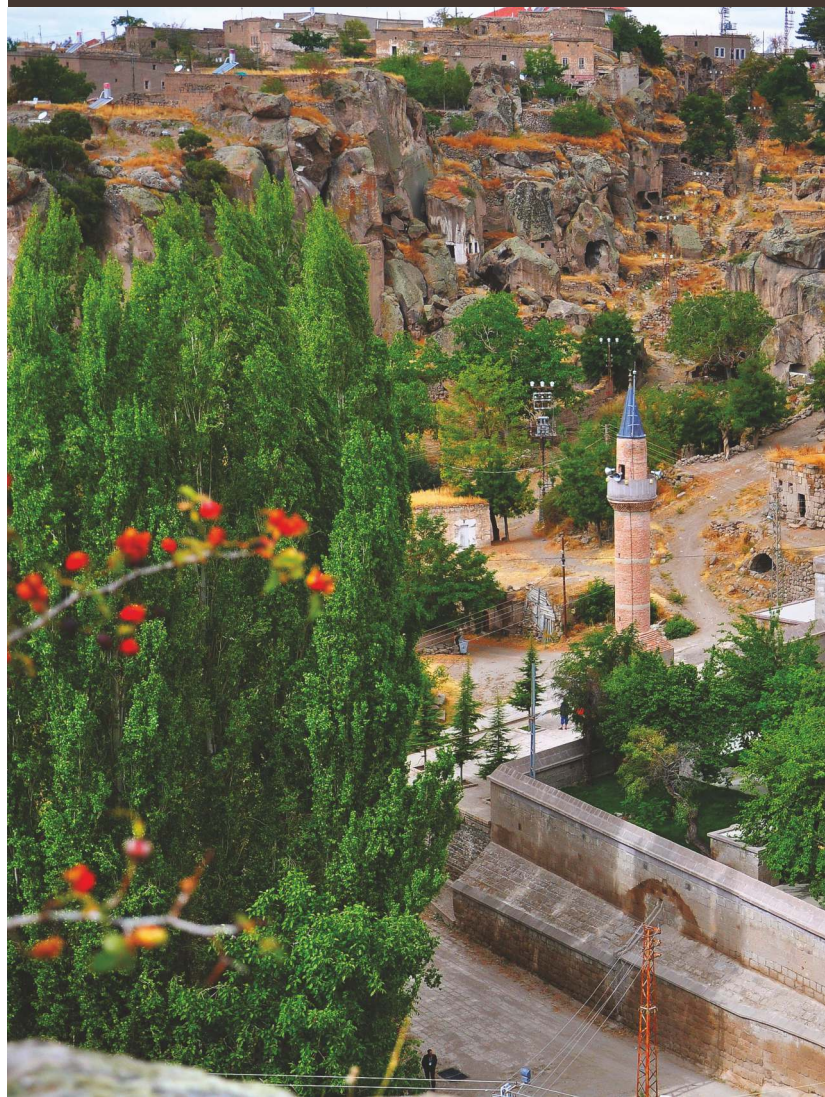
Selçuklu beylerinden Ali Paşa için yaptırılan Selime Sultan Türbesi ise mimari ve dekoratif yönden erken devir özelliklerini göstermektedir. Anadolu'da seyrek görülen eserlerden olup, gövdesi sekizgen kaideli ve külahlıdır. Türbede taş ve tuğla işçiliği iç içedir. Mimari stili ve malzemeleri yönünden XIII. yüzyılın başlarına tarihlenir.

Peribacalar, Selime

Güzelyurt İlçesi

Aksaray'ın 45 km. doğusunda yer alan Güzelyurt, kuruluşundan beri bazı değişikliklerle zamanımıza kadar gelmiştir. En eski ismi Roma ve Bizans devirlerinde Karaballa'dır. Selçuklu hâkimiyetinde ismi Gelveri olarak değiştirilmiş olup, Selime Kalesi'ne bağlanmış, daha sonra Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir. 1924 yılındaki mübadelede Yunanistan'a giden Güzelyurtlulardan hayatta olanlar, onların çocuk ve torunları günümüzde Güzelyurt'u ziyarete geldiklerinde bayram havasıyla karşılanarak evlerde misafir edilmektedirler.

İlçenin mimari dokusu ayrı bir önem taşımaktadır. Tüm ev ve iş yerleri kesme taştan inşa edilmiştir. Tabii güzelliğinin yanı sıra tarihi zenginliği ile de dikkat çeken Güzelyurt ilçesi, doğa ve kültür turlarının favori mekânıdır. Yüksek Kilise'nin yer aldığı Analipsis Tepesi ve civarında çok miktarda obsidyen el baltası ve keramik parçalarına rastlanması, bölgede Kalkolitik Çağ insanının yaşadığını göstermektedir.

Kilise Camii, Güzelyurt

Güzelyurt Yeraltı Şehri

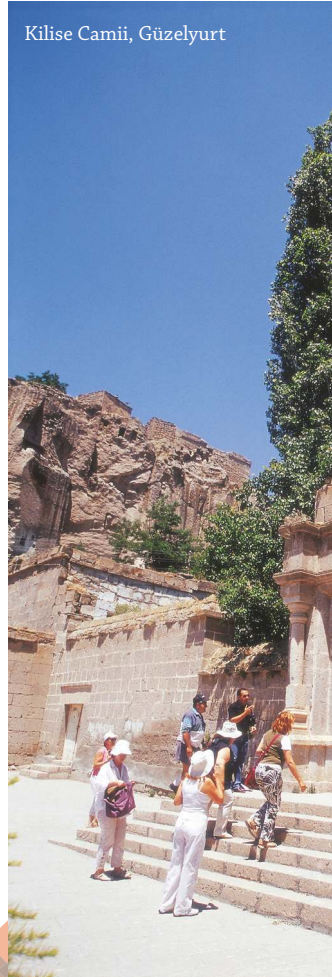
Hititler, Persler, Kapadokya Krallığı, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerini yaşamış, tarihinin başlangıcından itibaren değişik pek çok kültür ve dinlerin geçişine sahne olmuştur.

Aziz Paul'un bölgeye getirdiği Hıristiyanlık ilk yıllarda büyük tepki görmüştür. İmparatorluk tarafından resmi din olarak kabul edilinceye kadar bu dine inananlar, Güzelyurt ve çevresi, İhlara Vadisi ve Soğanlı gibi yerlerde saklanmışlardır. Güzelyurtlu Aziz Gregorius ve Kayserili Basilus birlikte ortaya koydukları fikirlerle zaman içinde Ortodoks mezhebinin kurucuları durumuna gelmişlerdir.

Böylece ilk manastır hayatı Güzelyurt'ta başlamıştır.

XII. yy.da Anadolu'ya hâkim olan Selçuklular Dönemi'nde, Hıristiyan ve Müslüman halk bir arada yaşamaya başlamıştır. İhlara Vadisi içerisindeki Belisırma'da bulunan Aziz George (Kırkdamaltı) Kilisesi'ndeki bir fresk dönemin beylerbeyi olan Basil Güyakuos'u Türk kıyafetleri içinde resmedilmiş olarak göster-

Kilise Camii, Güzelyurt

Kızıl Kilise, Güzelyurt

mektedir. Freskin kitabesinde ise Sultan II. Mesud için “çok yüksek ve çok asil bir Sultan” ifadesi kullanılmıştır.

Güzelyurt ve civarı Kapadokya'nın tüm özelliklerini üzerinde toplamıştır. İki tarafı yüksek kayalarla

çevrili, ortasında ırmak akan ve söğüt ağaçlarıyla kaplı Manastırlar Vadisi, 5,5 km. uzunluğunda olup, içerisinde pek çok kilise, kaya oyma yerleşim yeri ve yeraltı şehirleri bulunmaktadır. 14 km. uzunluğundaki İhlara Vadisi de Güzelyurt ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır. Yüksek Kilise'nin bulunduğu Analipsis Tepesi ve Selime ile Yaprakhisar'da çok sayıda peri bacası yer almaktadır.

Güzelyurt'taki önemli yapılar arasında Ortodoks mezhebinin kurucusu Aziz Gregorius adına M.S. 395'de yapılan Aziz Gregorius Kilisesi (Kilise Cami), Sivişli, Yüksek, Aziz Anargiros (Bucak), Kızıl, Koç, Kömürlü, Kalburlu, Çömlekçi, Azizler Damı, Cafarlar, Kulluk kiliseleri ile çok sayıda yeraltı şehri, akropol ve sivil mimari yapıları da bulunmaktadır.

Çanlı Kilise

Karagedik Kilisesi

Kırkdamaltı Kilise

Aşıklıhöyük

Aşıklıhöyük, Kızılkaya köyünün 1 km. kadar güneyinde Melendiz Irmağı kıyısında yer almaktadır. Aksaray'ın 25 km. güneydoğusundadır. Burada 1989 yılından beri arkeolojik kurtarma kazıları yapılmaktadır.

Aşıklı'da ilk yerleşimler M.Ö. 8000'lerde başlamıştır. Aşıklıhöyük, Anadolu ve Yakındoğu'da Akeramik Neolitik Dönem'e ait en eski ilk köy yerleşimidir. Burada yaşayan insanlar ilk kez buğday, arpa ve mercimegillerin tarımını yapmış olup, en yoğun olarak avcılık ile uğraşmışlardır.

Uzmanlar en eski beyin ameliyatının Aşıklı'da genç bir kadın kafatasında saptandığını, ayrıca bir başka kadın çene kemiğinde de ilk otopsi izlerinin bulunduğunu belirtmektedirler.

Acemhöyük

Aksaray'ın 15 km. kuzeybatısındaki Yeşilova kasabasında bulunan höyük, M.Ö. 3000'de iskan görmüş, en parlak devrini ise M.Ö. 2000-1750 yıllarında yaşamıştır. 1962 yılından itibaren sistemli olarak devam eden arkeolojik kazılar neticesinde, Asur Ticaret Kolonileri Devri'ne ait büyük bir saray ve deposu ortaya çıkarılmış olup, gaga ağızlı testiler, mühürler, seramikler bulunmuştur.

Sofular Vadisi Kaya Mekânları ve Yerleşim Yeri

Gülağaç ilçesi Sofular Beldesi sınırları içerisinde, İhlara-Derinkuyu yolu üzerinde kasabaya yaklaşık 700 m. uzaklıkta ana yoldan yaklaşık yüz metre içerdedir. Vadide çok katlı kaya mekânlar, bunların içinde kilise ve şapeller, mezarlar bulunmaktadır. Bu kaya mekânların yer altı şehri olduğunu gösteren tırhaz taşları, havalandırma bacaları, birbirine tünellerle bağlı yaşam mekânları ve hayvan barınakları vardır. Sofular yeraltı şehrinin girişleri zamanla kapanmıştır. Yüzeydeki seramiklerden Roma ve Bizans döneminde iskân gördüğü anlaşılmaktadır. Vadi yamaçlarında yöresel kesme taşlarla yapılmış konutlar hala gizemini korumaktadır.

Zinciriye Medresesi

Karamanoğulları'ndan Yahşi Bey tarafından 14. yy.da yaptırılmıştır. Kesme taş ve tuğla kullanılarak inşa edilmiş, dört eyvanlı, üç revaklı ve avlulu medrese tipindedir. Üzeri tonoz ve kubbe ile örtülü, sekiz bölmeli, açık avluludur. Giriş, doğudaki taç kapıdan sağlanmaktadır. Kapı mihrapçıklarla süslü, basık kemerlidir. Selçuklu Dönemi'ne özgü motifler ile bezenmiştir. Eyvanlar ise tonoz örtülü olup, bitkisel ve geometrik motiflerle süslenmiştir. Güney eyvanında (18. yy.) Dingo Baba'nın mezarı yer almaktadır. Cumhuriyet Dönemi'ne kadar işlevini sürdüren medresenin diğer bir özelliği de dış duvarlarının üze-

Sofular Vadisi

rinde dandanelerin bulunmasıyla bir kale görünümü sergilemesidir.

Darphane

Anadolu Selçuklu darphanelerinin bilinen ilk örneklerinden olan bu yapı iki katlıdır ve girişteki eyvanın karşısında yer alır. Bu mekanın alt katı incelendiği zaman, burada para basmaya mahsus yerlerin bulunduğu ve dışarıya açılan hiçbir mekanın bulunmadığı görülür. Ayrıca basılmaya hazır ve basılmış sikkeler bulunmaktadır.

Kalebalta ve Çevresi

Merkeze bağlı Kalebalta köyünde Bizans dönemine ait bir kalenin kalıntısı yer almaktadır. Selçuklular Döneminde de kullanıldığı anlaşılan kale yüksek kayalıklar üzerine inşa edilmiştir. Kalenin doğusu granit taşlardan oluşan ilginç bir görünüm sergilemektedir.

İNANÇ MERKEZLERİ

Aksaray tarih boyunca çeşitli medeniyetlere beşiklik yaptığı gibi, farklı dinlerin gelişip yayılmasında da önemli rol oynamıştır. İnanç turizmi kapsamında ilde bulunan Hıristiyan ile İslam eserlerinin her biri önemli ziyaret mekânlarıdır.

Tapduk Emre Türbesi

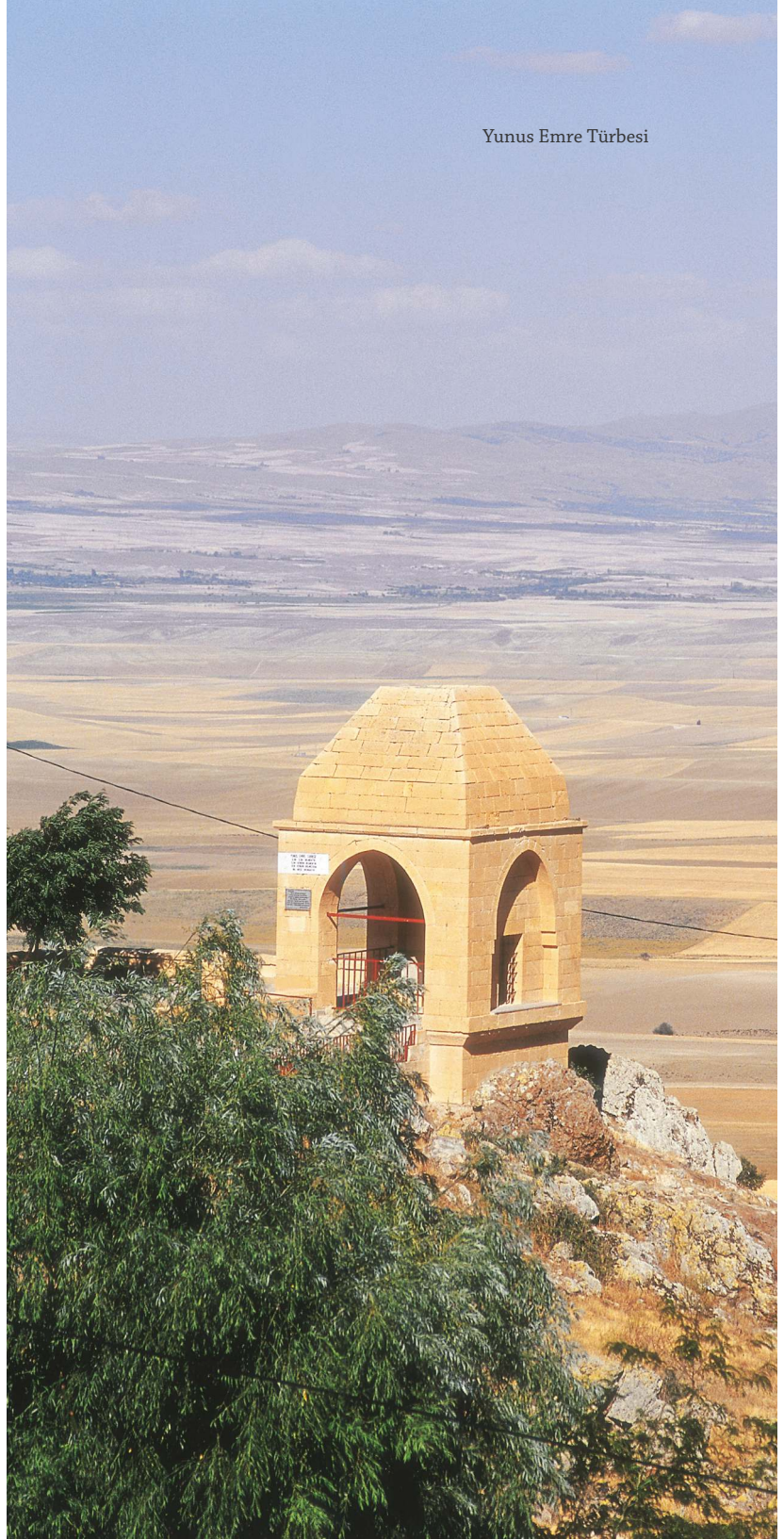
Yunus Emre'nin hocası Tapduk Emre'nin türbesi, Aksaray'a 20 km. mesafede, Ekecik Dağı eteğindeki Tapduk köyünde bulunmaktadır.

Dağ eteğinin en üst kısmındaki cami ve türbenin çevre düzenlemesi yeniden yapılmış, Tapduk Emre'ye ait mezarlar bozulmadan, üst kısmına taş sanduka ilave edilmiştir.

Yunus Emre Türbesi

Anadolu'da tasavvuf akımının ve Türkçe şiirin öncüsü olan Yunus Emre İslam tarihinin en önemli bilgileri arasındadır. Yunus Emre 1240 veya 1241'de doğmuş, 1329-1330'da vefat etmiştir. Günümüze kadar

Yunus Emre Türbesi

ulaşan belgelerle Yunus Emre'nin Orta Anadolu'da yaşadığı kesinleşmiştir.

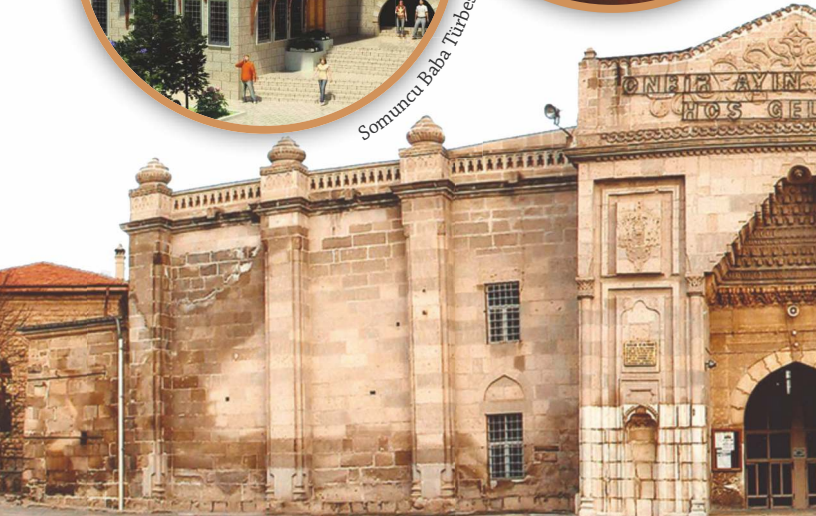
Reşadiye köyündeki Ziyaret Tepe'de bulunan türbe, Ortaköy ilçe merkezine 20 km. mesafededir. Taş bir podyum üzerindeki türbenin kuzey kısmı duvar ile çevrilmiştir. Çilehane kısmı da bulunan türbe düzgün kesme taştan yapılmış olup, mescidi ve çeşmesi bulunmaktadır.

Şeyh Hamid-i Veli (Somuncu Baba) Türbesi

Kılıçarslan Tepesi eteğinde Ervah Kabristanlığı içerisinde bulunan türbe mermerden yapılmış olup, kitabesinde H. 815 (M. 1412) tarihi görülmektedir. Torunları ve yakınlarına ait mezarlar da buradadır. Bir demir kapıyla türbedar odasına girilir. Türbedar odasındaki iç kısma geçildiğinde tek gözlü penceresi olan Çilehane yer almaktadır.

Somuncu Baba Türbesi

II. Kılıçarslan Türbesi

Şehir merkezinin doğusundaki bir tepe üzerinde bulunan türbe kesme taştan yapılmıştır ve içerisinde II. Kılıçarslan ve IV. Kılıçarslan'ın mezarları bulunmaktadır. Selçuklular Dönemi'nde yapılmış olan türbe, sonradan pek çok onarım görmüştür.

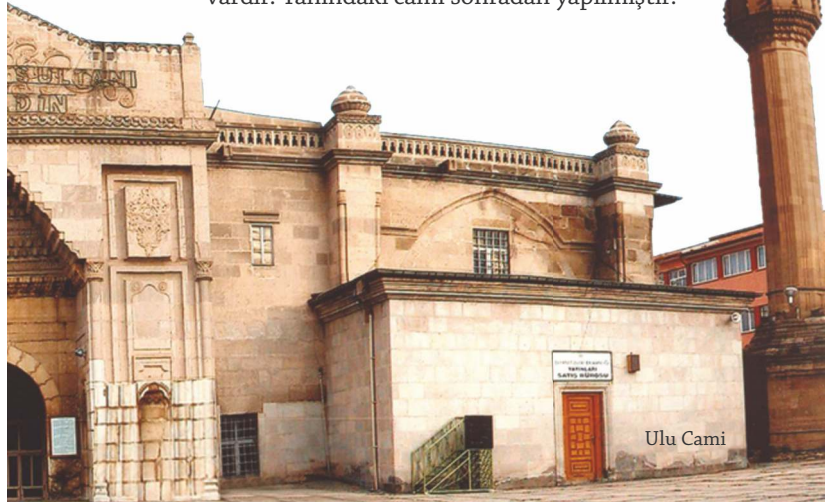
Ulu Cami

Yığma bir tepe üzerinde bulunan ve Karamanoğlu adıyla da bilinen caminin kitabesinde 1403-1409 yıllarında Karamanoğlu Mehmet Bey tarafından, mimar Mehmet Firuz Bey'e yaptırıldığı yazılıdır. Anadolu Selçuklu beyliklerinin tipik süslemeleri ile bezenmiş batı portali ile iç mekana ve doğu kale duvarlarına girilen, diğer yanda sağlam payandalarla desteklenen cami, yatık dikdörtgen bir plana sahiptir. Abanoz ağacından yapılan minberinin sanatsal estetiği ve değeri yapıya olan ilgiyi daha da artırmaktadır.

Eğri Minare

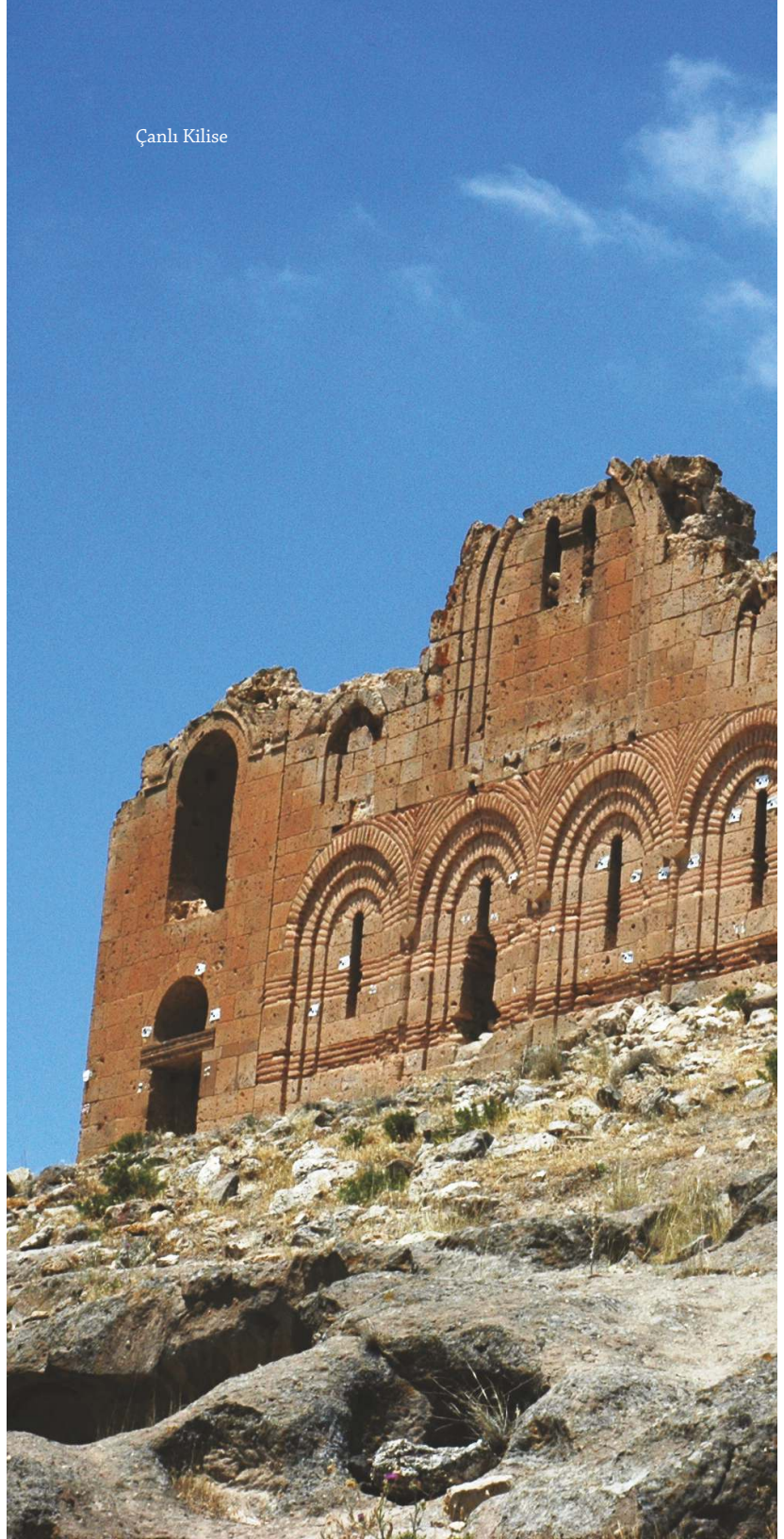
1221-1236 yılları arasında yapılmış bir Selçuklu eseri olup, yirmi yedi derece eğiminden dolayı Eğri Minare adını almıştır. Horasan harcının kullanıldığı yapı, kırmızı tuğladan yapıldığı için 'Kızıl Minare' olarak da anılmaktadır.

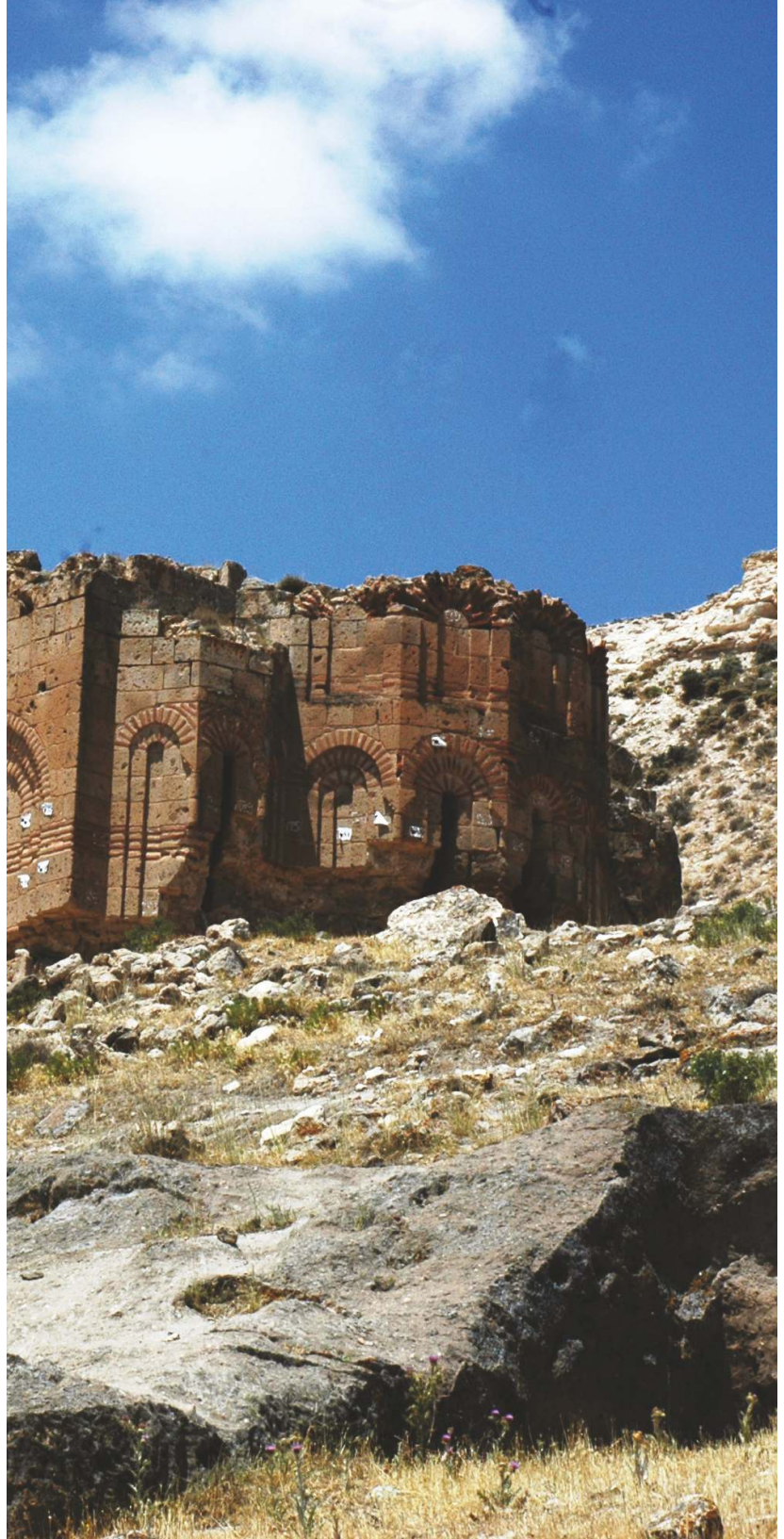
Dört köşe bir kaidenin üzerine oturtulan silindirik gövde, ince bir silme ile iki kısma bölünmüştür. Alt kısmı zikzaklı, üst kısmı mavi ve yeşil çini mozaiklerle kaplanmıştır. Doksan iki basamaklı bir şerefesi vardır. Yanındaki cami sonradan yapılmıştır.

Ulu Cami

Çanlı Kilise

Kızıl Kilise

5. yüzyıl ile 6. yüzyıla tarihlenen kilise, kırmızı kesme taştan yapıldığı için 'Kızıl Kilise' adını almıştır. Güzelyurt ilçesi Sivrihisar köyündedir. Üç nefli olup, orta nefte dört sütun üzerine bir kubbe oturmaktadır. Fresklerde dini sahneler ve havarilerin portreleri yer almaktadır.

Aziz Michel Kilisesi

Gökçe köyünde Mamasun Barajı kenarında platonun eteğinde mağaralar, manastır ve kiliseler bulunmaktadır. Fresklerinin bir kısmı korunmuş olup, apsiste Hz. İsa ve havariler, kuzey duvarında İsa'nın mabede takdimi, girişin hemen yanında ise Aziz Onophiros tasviri vardır.

Kaya Cami

Güzelyurt ilçe merkezindedir. 14. yy. özellikleri gösteren cami, Hıristiyanlar ve Müslümanlar tarafından kullanılmıştır. Büyük bir kısmı kayalar oyularak yapılan camide, tonoz örtü sistemi ile inşa edilmiş bir bölüm mevcuttur.

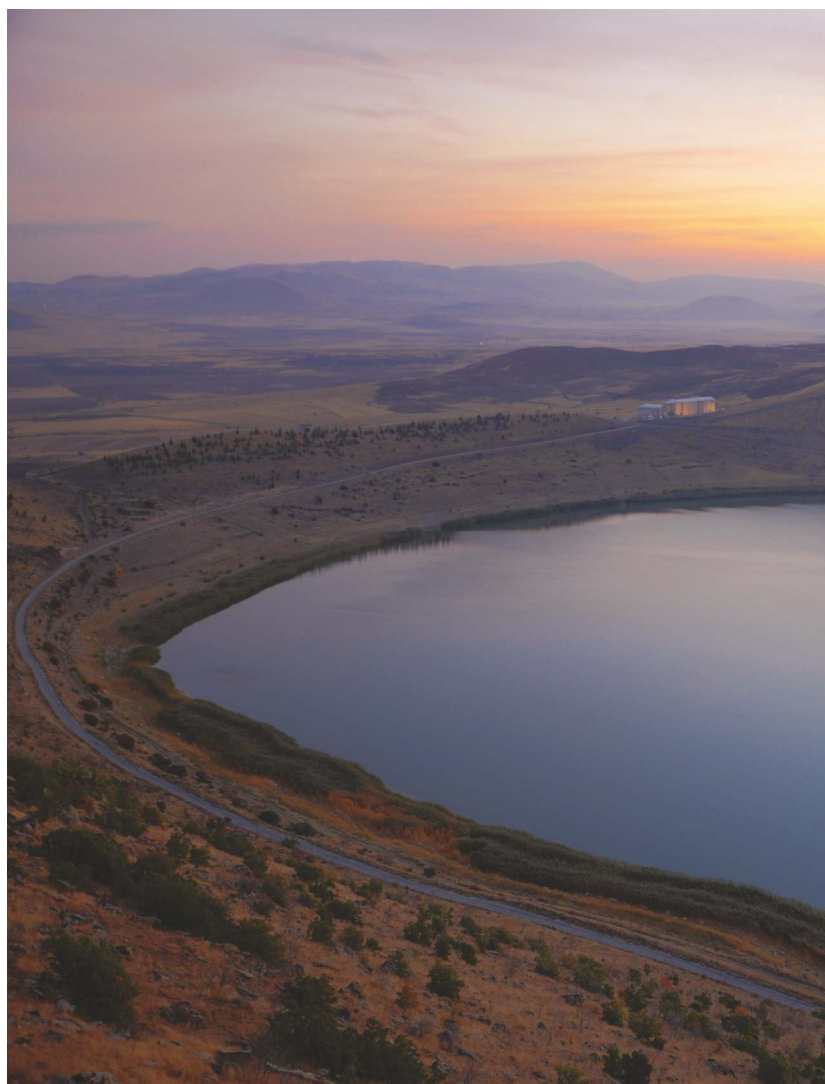
Çanlı Kilise

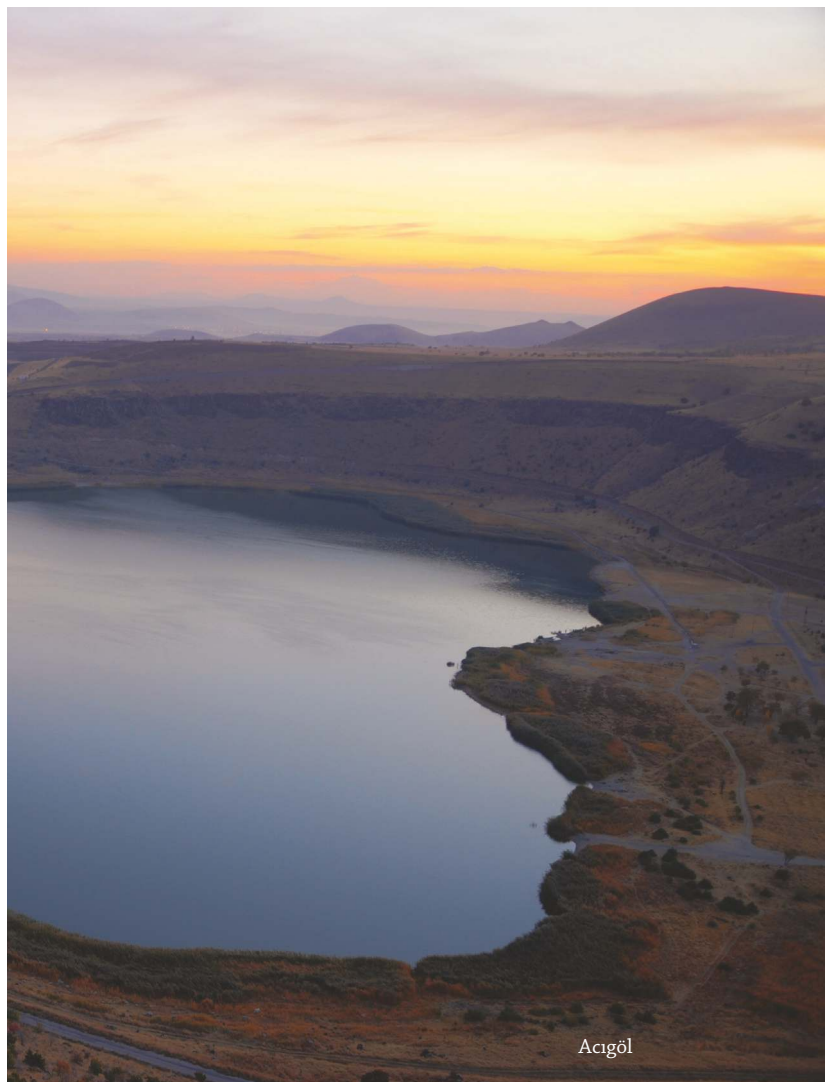
Akhisar köyünde bulunan kilise, ana kaya üzerine düzgün kesme taş ve tuğladan almalı duvar tekniği ile inşa edilmiştir. Hz. İsa ve havarilerini konu alan fresklerle süslenmiş kilise haç planlıdır.

TERMAL MERKEZLER

Güzelyurt ilçesinin Yaprakhisar köyünde Ihlara Vadisi'nin yanı başında bulunan **Ziga Kaplıcaları** 47 C° sıcaklığına ve 150 lt/sn debiye sahiptir. Mineral bakımından oldukça zengin olup, çeşitli hastalıkların tedavisinde (romatizmal hastalıklar olmak üzere metabolizma bozuklukları, sindirim sistemi hastalıkları, deri hastalıkları, göz rahatsızlıkları ve kadın hastalıkları) destek amaçlı kullanılmaktadır. İlçenin Ilısu kasabasında bulunan **Ilısu Termal Yerleşim**

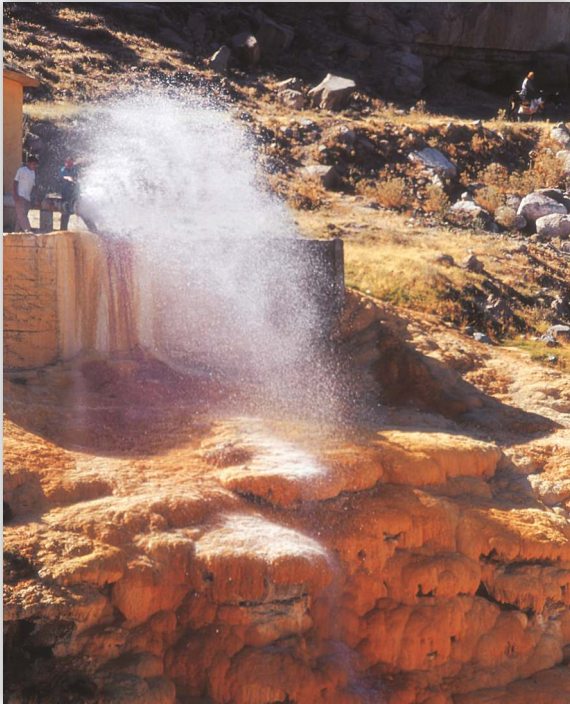

Acıgöl

Merkezindeki suyun sıcaklığı ise 37 C°'dir. Saniyede 1lt. debiye sahip termal sular, mineral açısından oldukça zengin özellikler taşımaktadır. Ayrıca Ilısu kasabasında halen kullanılmakta olan ve cilt hastalıklarına iyi geldiği düşünülen bir adet Romalılardan kalma hamam da bulunmaktadır.

Gülağaç ilçesi Sofular beldesinde yer alan ve bir krater göl olan **Acıgöl**'ün bulunduğu bölge Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından termal merkezi olarak ilan edilmiştir. Ulaşım hem Niğde-Derinkuyu hem de Aksaray-Ihlara-Derinkuyu yolu üzerinden yapılmaktadır. Su sıcaklığı 65 C°, debisi ise 110 litredir. Narlıgöl adıyla da bilinen Acıgöl'ün etrafı dağlarla çevrili olup, denizden yüksekliği ise 1363 m. dir. Derinliği yer yer 65 ile 70 m.yi bulmaktadır. Genel yapısıyla Kapadokya Bölgesi'nin bir uzantısı olup, Aksaray-Ihlara-Derinkuyu Vadisi'nin devamı görünümündedir.

GELENEKSEL AKSARAY EVLERİ

Kesme taştan, geniş avlulu, balkonlu, yüksek ve ferah olarak yapılmış eski Aksaray evleri, yazları serin, kışları da sıcak olması nedeniyle oldukça sağlıklı yapılardır. Genellikle tek ya da iki katlı olarak yapılmışlardır. Bu yapılar, geniş bir salondan çok sayıda odaya açılan kapılar ve arka bahçe kapısı ve ön cepelerdeki taş oyma sanatının zarafeti ile yakın geçmişimizin mimari özelliklerini taşımaktadır.

EL SANATLARI

Anadolu'da halıcılık köklü geçmişin ilmek ilmek dokunduğu, atılan her düğümde geleneklerin günümüze taşındığı özgün bir sanattır. Halıcılığın tarihi gelişimini Türklerin tarihinden ayırmak mümkün değildir. Orta Asya'da başlamış olan Türk halı dostluğunun bugün Anadolu'da hala devam ettirildiği pek çok yerlerden bir tanesi de Aksaray Taşpınar'dır. Taşpınar Halılarının günümüze değin koruduğu özelliklerden en önemlisi "Atkı-Çözü ve Düğüm" iplerinin tamamen yün olmasıdır. İplerin renklendirilmesinde ise doğal boya kullanılmaktadır. Taşpınar halıları, taban, kelle, çift somya, minder, namazlağı, yastık, heybe ve eğerlik örtüsü adı verilen çeşitlerde dokunmuştur.

Sultanhami

Aksaray'dan

- Eğri Minare'yi görmeden;
- Helvadere'de alabalık, İhlara Vadisi'nde sac tava yemeden;
- Hediyelik Taşpınar Halısı almadan;
- İhlara ve Güzelyurt festivallerini izlemeden;
- Ulu Cami'yi ziyaret etmeden,
- Ziga Kaplıcalarında şifa bulmadan

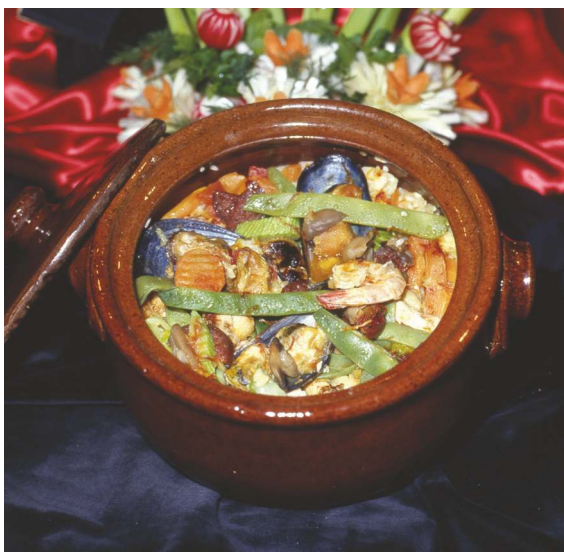
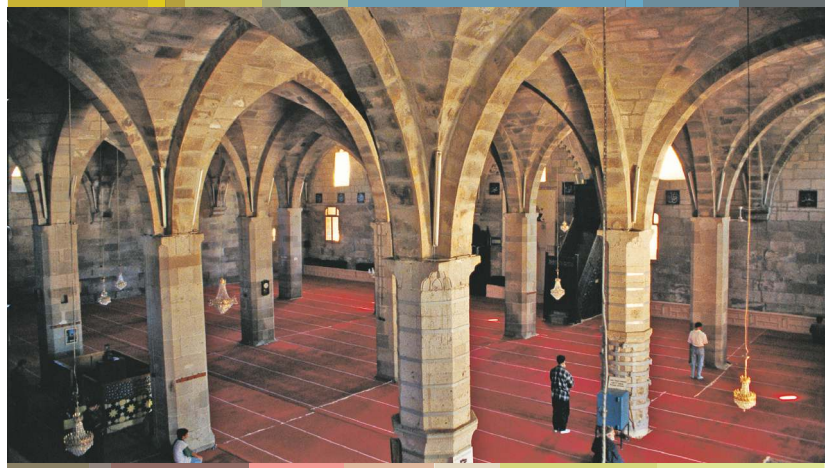
Ayrılmamanızı tavsiye ederiz...

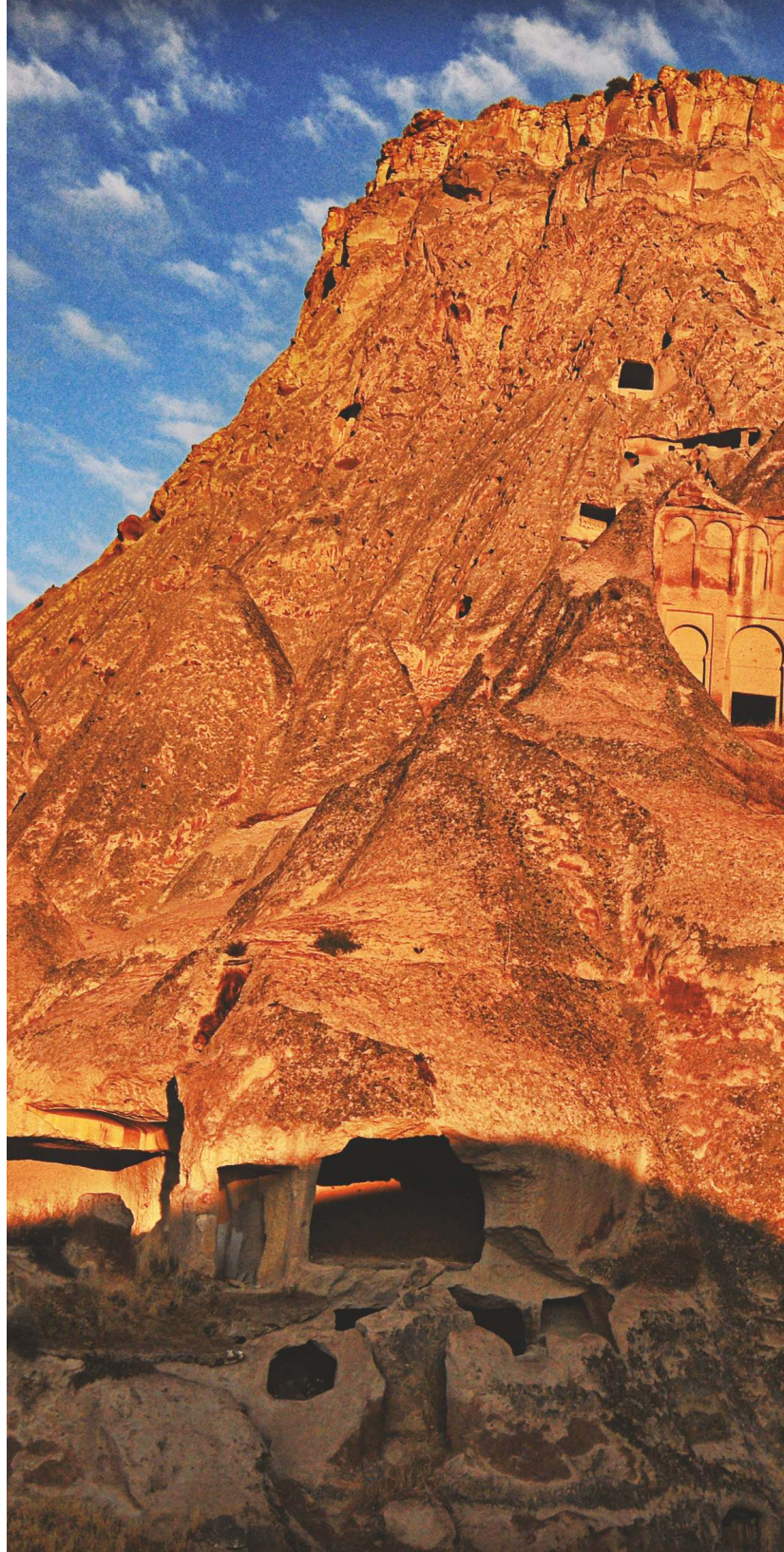

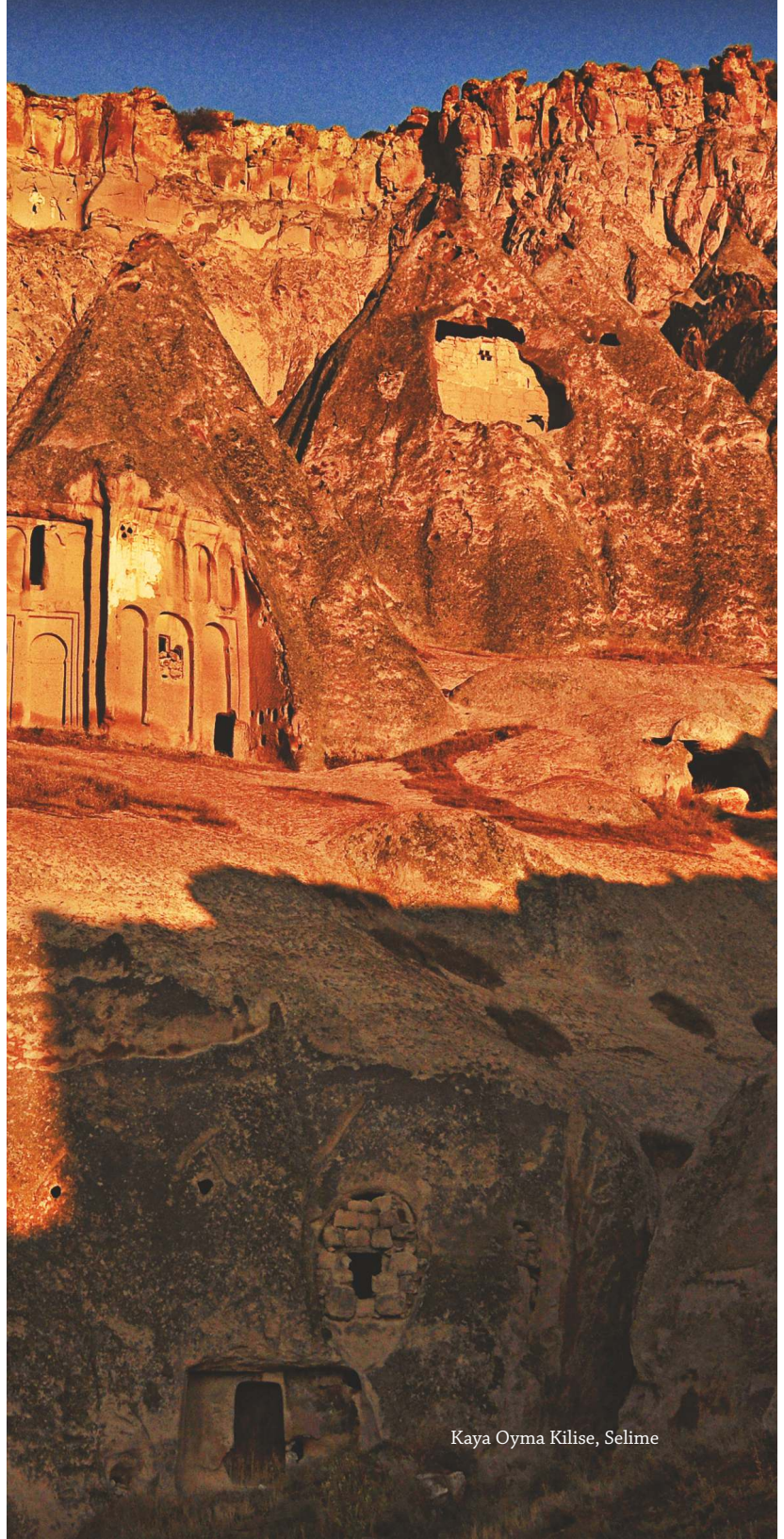
YÖRE MUTFAĞI

Turistlerin büyük beğenisini kazanan Aksaray Mutfağının örnekleri arasında: Yufka, Şepe, Sıkma, Çörek, Mayalı, Erişte, Kuskus Pilavı, Dolma Mantı, Katıklı Aş, Pelte, Soğanlama, Sarığı Burma, Höşmerim, Arabaşı, Çullama, Ayva Borani, Çiğleme, Kalburbastı, Sac Böreği, Bamya Çorbası, Kaygana gibi yemek çeşitleri bulunmaktadır. Ayrıca yörede geleneksel Türk mutfağının tüm çeşitlerini tatma imkânı da vardır.

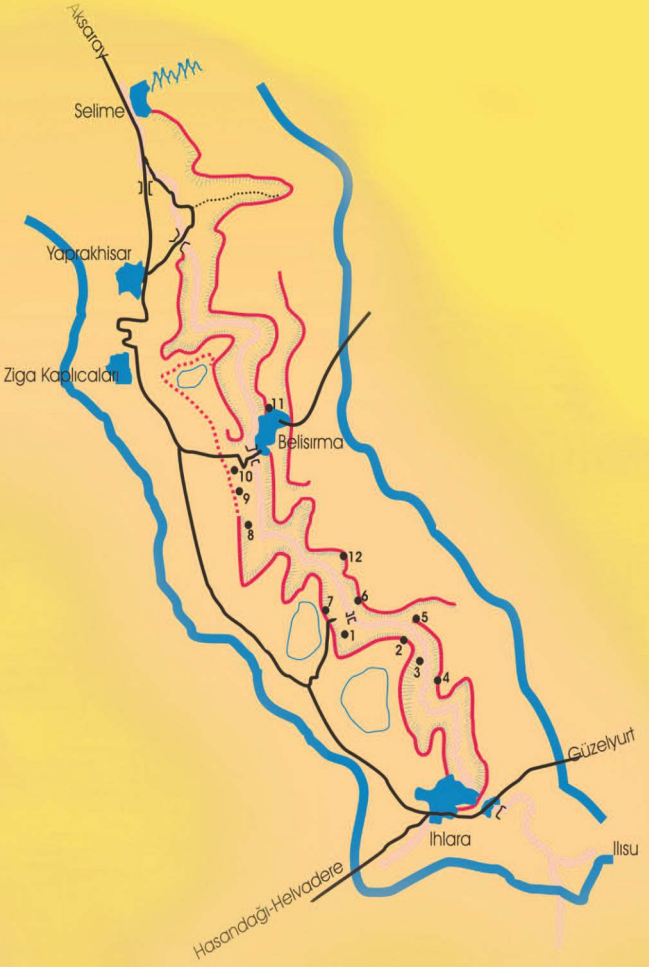

Kaya Oyma Kilise, Selime

Ihlara Vadisi Planı

1. Aaçaltı Kilisesi

2. Pürenliseki Kilisesi

3. Kokar Kilise

4. Eğritaş Kilisesi

5. Karanlıkkale Kilisesi

6. Yılanlı Kilise

7. Sömbüllü Kilise

8. Kırkdamaltı Kilisesi

9. Bahattin Samanlığı Kilisesi

10. Direkli Kilise

11. Ala Kilise

12. Karagedik Kilisesi

ÖNEMLİ ADRES VE TELEFONLAR

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Taşapazar Mah. 800. Sok. No: 1

Tel: 0 382 213 24 74

Müze Müdürlüğü

Tel : 0 382 15 56 36

Güzelyurt Turizm Danışma Bürosu

Tel : 0 382 451 24 98

Ihlara Vadibaşı Girişi-Gişe

Tel : 0 382 453 74 82

Valilik

Tel : 0 382 213 50 20

Belediye Başkanlığı

Tel : 0 382 213 54 92

Devlet Hastanesi

Tel : 0 382 212 91 00

Hızır Acil

112

Yangın

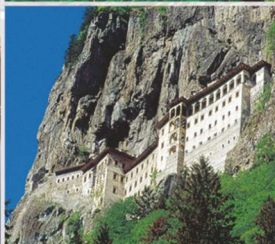
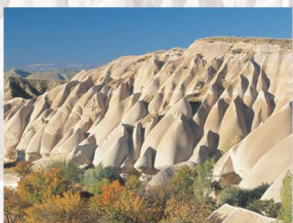
110

Polis

155

Jandarma

156

Kültürel Miras Çok Kırılgandır

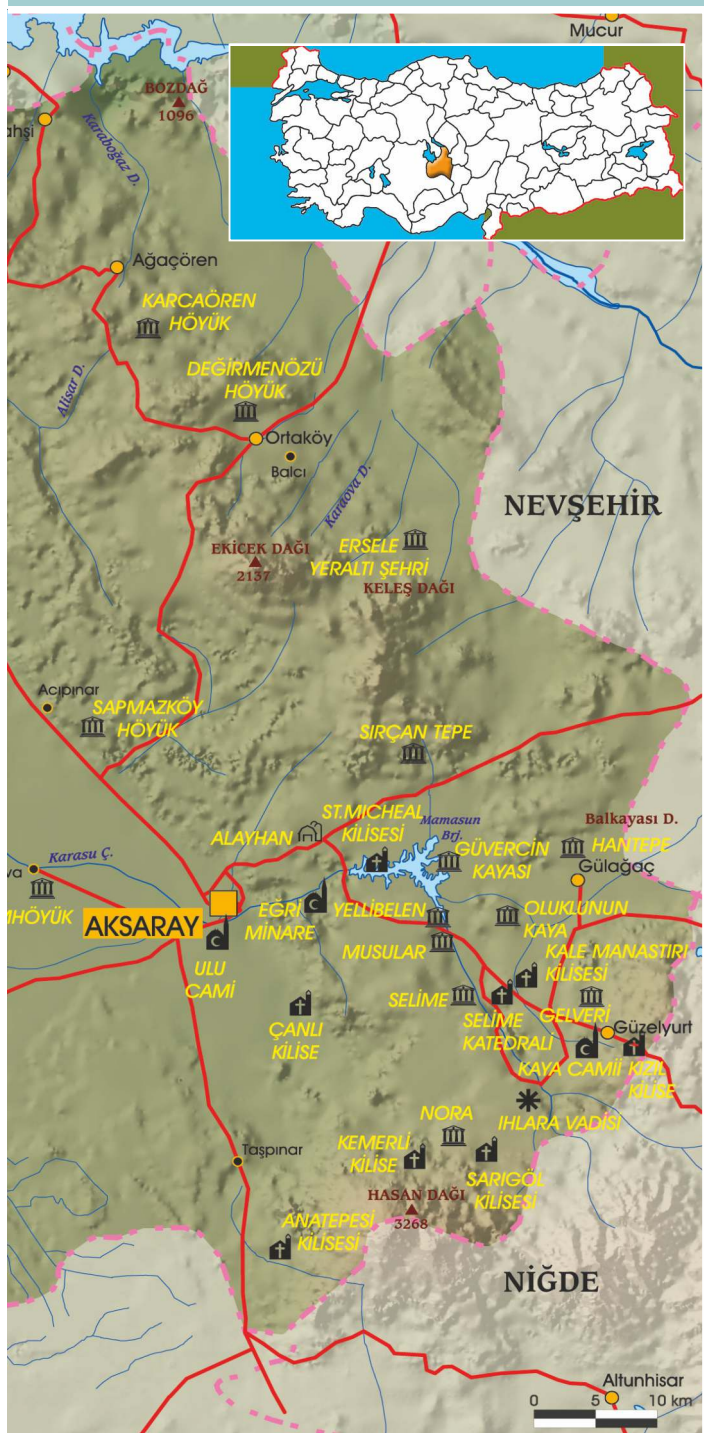
Dünyadaki kültürel miras büyük bir yap-boz gibidir. Her eser, her cisim bu resmin yeri doldurulamaz bir parçasıdır. Her biri bize, kökenlerimiz, gelişmemiz ve bugünkü yaşamlarımız hakkında bilgi verir, diğer kültürleri anlamamıza ve takdir etmemize yardım eder. Her keşif, her yeni tercüme bu yap-boza bir parça daha eklemekte ve resmi daha anlaşılır hale getirmektedir. Gelecek nesillerin de aynı olanaklara sahip olabilmesi için her bir parçanın korunmasını sağlamak zorundayız.

Bugün birçok insan kültürel mirasın deprem ve sel gibi ani doğal felaketlerden, kirlenme gibi yavaş ilerleyen süreçlerden ve insanlığın diğer faaliyetlerinden kaynaklanan risklere maruz kaldığının bilincinde değildir. Eski çömleklerden ya da mozaiklerden hatıra amacıyla küçük parçalar alınması gibi en masum görülen hareketler bile, binlerce kişi tarafından tekrarlandığında yıkıcı bir özellik göstermektedir. Tekstil, taş ya da metal bir nesneye dokunulması onun üzerinde yağ izi yada terden kaynaklanan asit bırakmaktadır. Bir tarihi yapıya tırmanılması onun aşınmasına ve dağılmasına neden olmaktadır. Yazı yazılması ya da isim kazınması giderilmesi imkansız zararlara neden olmaktadır. Dar ve kalabalık ortamlarda büyük poşetlerle ya da sırt çantaları ile dolaşılması bir parçayı devirebilir ya da duvardaki bir resmi çizerek tahrip olmasına neden olabilir. Farkında olmadan kültürel mirasın yok edilmesine katkıda bulunduğumuz sayısız yol vardır.

2020 yılında biz ziyaretçilerin sayısı Dünya çapında 1.6 milyara ulaşacaktır. Haydi kültürel mirasımızı korumak ve çeşitlilik ve zenginliğinden yararlanmak için bir araya gelelim.

**Kültür Varlıklarını Koruma ve
Restorasyon Uluslararası Merkezi (ICCROM)**

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI**
T.C.KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Tanıtma Genel Müdürlüğü©

www.goturkey.com
www.kulturturizm.gov.tr

Metin

Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Grafik-Tasarım

Cihat Özönel
Grafitürk Medya

Tel: (0312) 287 96 66 • Faks: (0312) 287 86 66

Fotoğraflar:

Adem Koçak, Alev Han, Ayşe Ulu Kurtaran,
Berrin Tor, Dursunali Sarıkoç, Erdem Zengin,
Fahri Ayçin, Murat Öcal, M. Öner Taş, Rauf Miski,
Savaş Ulukaya, Sıtkı Fırat, Ömer Ok,
Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi,
Kültür ve Turizm Bakanlığı Arşivi

Baskı:

Korza Yayıncılık Basım San. Ltd. Şti.
Tel: 0312 342 22 08 Fax: 0312 341 14 27

Ankara 2012
Ücretsizdir.

